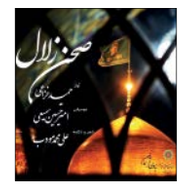

نماآهنگی برای ولادت امام رضا(ع)

نماآهنگ «صحن زلال» به مناسبت ولادت امام رضا(ع) بازنشر شد. به گزارش ایسنا، نماآهنگ صحن زلال با آهنگسازی و تنظیم امیرحسین سمیعی، شعری از علی‌محمد مودب و آواز حمید خزاعی تولید و دکلمه اثر نیز توسط علی‌محمد مودب انجام شده است. این قطعه به‌مناسبت ولادت امام رضا(ع) و دهه کرامت توسط مدیریت موسیقی سازمان فرهنگی - هنری شهرداری تهران بازنشر شد.

«شازده‌کوچولو» دوباره با رحماندوست آمد

فارس از انتشار کتاب «شازده‌کوچولو» اثر آنتوان دوسنت اگزوپری و ترجمه مصطفی رحماندوست در نوبت نوزدهم خبر داد. این کتاب به بیش از ۲۵۰ زبان و گویش ترجمه شده و با فروش بیش از ۲۰۰ میلیون نسخه، یکی از پرفروش‌ترین کتاب‌های تاریخ محسوب می‌شود. مؤسسه انتشارات قدیانی این کتاب را با تیراژ ۴۴۰۰ نسخه و قطع وزیری با قیمت ۴۰ هزار تومان منتشر کرده است.

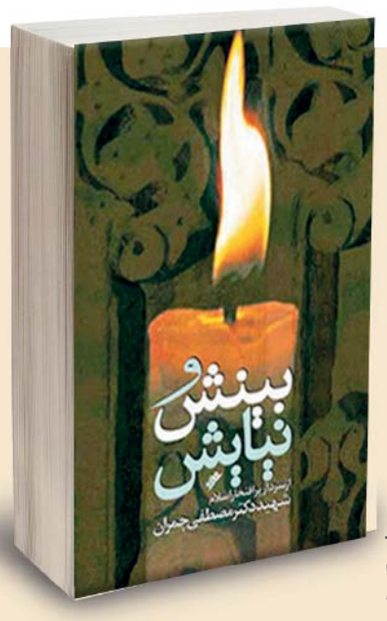

۴۰ سال پس از شهادت مصطفی چمران، نگاهی کرده‌ایم به وجه عرفانی و هنری شخصیت او؛ مردی که تا سال‌های سال می‌توان از او گفت

یک عارفانه ناآرام

پیمان طالبی

ادبیات و هنر

اگر بخواهیم بارزترین نماد و نشانه اهالی فرهنگ، هنر و ادبیات را معرفی کنیم، بدون شک باید به کتاب اشاره کنیم. نمی‌توان یک انسان فرهنگی یا یک هنرمند را معرفی کرد و به رابطه او با کتاب و آثار مکتوب اشاره نکرد. در این میان کسانی در جایگاه رفیع‌تری قرار می‌گیرند که احاطه شایسته‌ای به آثار مکتوب تالیف و ترجمه داشته باشند و با بهره‌گیری درست از این آثار، جهان‌بینی خود را توسعه دهند. حال اگر کسی افزون بر این مطالعات - که بسیار هم حائز اهمیت است - خود دست به تالیف نیز بزند و بتواند آثار مکتوب از خود به جا بگذارد، آن وقت دیگر می‌توان او را در حیطه فرهنگ و هنر جدی گرفت و کارنامه و سیره شخصی‌اش را نیز جدا مطالعه کرد. یکی از مهم‌ترین دلایلی که سبب شد اعضای گروه هنر و ادبیات روزنامه جام جم، به مناسبت سالروز شهید مصطفی چمران نگاهی به سیمای او در حوزه فرهنگ داشته باشند، کتب متعددی است که از چمران به جا مانده است. زیاد نبوده‌اند شهیدانی که در تاریخ جمهوری اسلامی از آنها این تعداد - یا حتی نزدیک به این تعداد - کتاب به جا مانده باشد. همین حقیقت کافی‌ست که سیره شهید چمران را به جد بررسی کنیم تا مطمئن شویم فرهنگ و هنر در زندگانی او نقشی مهم و محوری داشته است. از این رو در این قسمت، آثار مکتوبی را که از شهید چمران باقی مانده است از نظر می‌گذرانیم. مخاطب محترم باید به این نکته مهم توجه داشته باشد معرفی هر یک از این کتب ارزشمند، مجال بیشتری را می‌طلبد. جام جم به منتقدان و صاحبنظران حوزه کتاب پیشنهاد می‌کند به بررسی این آثار بپردازند و میزگردهایی برای بررسی اندیشه چمران در آثارش به راه بیندازند. چنانچه منتقدان و نویسندگانی برای این مهم ابراز علاقه کنند، جام جم با افتخار میزبانی این جلسات را به عهده خواهد گرفت.

عارفانه

عرفان، دنیای وسیع و عمیقی است که غور در آن پهلوانی را می‌طلبد که از خطرات برهد و به نور و روشنایی برسد؛ دریایی که راه‌های مختلف و پر پیچ و خم و انحرافات و شبهه‌های گوناگون، درنوردیدن آن را دشوار می‌سازد و عبور سالم و رسیدن به شناخت الهی را بدون کمک گرفتن از رهروان راه‌شناس و انجم هدایت الهی مشکل می‌نماید. از این منظر پا نهادن به وادی عرفان کار ساده‌ای نیست اما شهیدان، کسانی بودند که با سیره درخشان زندگانی خویش، توحید و خداشناسی را در وادی عمل نشان دادند و برای عارفانه زندگی کردن بهترین نمونه‌ها و بی‌بدیل‌ترین شاخص‌ها لقب گرفتند.

کتاب «عارفانه» مجموعه مناجات و دست‌نوشته‌های شهید چمران است. البته نام این مجموعه صرفا گویای آن نیست که همه این مجموعه شامل مباحث عرفانی است، بلکه بازگوکننده روحیه و حالات عارفانه و عاشقانه، خلوص و پاکی عرفان عملی شهید چمران است که از میان همه امکانات دنیای مادی و همه توانمندی‌ها، حرکت ظلم‌ستیز و کمک به مظلومان تاریخ را برگزید.

خدا بود و دیگر هیچ نبود

این کتاب، مجموعه دست‌نگاشته‌های تاریخ‌دار دکتر چمران است که در طول سالیان دراز، درباره مطالب مختلف و در نقاط گوناگون نگاشته شده‌است. در همه این یادداشت‌ها با وجود اختلاف زمان و مکان، یک خط مستقیم الهی به خوبی قابل بررسی است. این‌که چمران همه جا و همه وقت، عمر خود را عاشقانه و عارفانه به دنبال راه مولا علی (ع) و سیدالشهدا (ع) و بدون ترس و هراس از طاغوت‌ها و قدرت‌های شیطانی و مصلحت‌طلبی‌ها طی کرده است و از ابتدا به نور پرفروغ و تابان شهادت چشم دوخته و در پایان نیز به این پرواز و آرامش ملکوتی دست می‌یابد.

گردآورنده اثر، این نوشته‌ها را در سه محور اصلی: «یادداشت‌های آمریکا»، «یادداشت‌های لبنان» و «یادداشت‌های ایران» فراهم آورده و مفهوم برخی لغات و کلمات عربی را در پانوشت صفحات شرح داده است. یادداشت‌ها، وقایع دورانی بیست ساله را از سال ۱۳۳۸ تا ۱۳۵۸ دربرمی‌گیرند.

لبنان

کمتر کسی می‌تواند نقش تعیین‌کننده شهید دکتر چمران در هدایت فکری و عملی شیعیان لبنان را نادیده بگیرد. به‌طور کلی می‌توان سلسله‌جنبان همه حرکت‌های شهادت‌آمیز و حماسه‌ساز در لبنان خود او دانست که در کنار رهبری مذهبی و سیاسی و حتی نظامی، توانست نمونه کم‌نظیری از یک یار و همراه را برای شیعیان لبنان ارائه دهد. کتاب «لبنان» گزیده دستنوشته‌ها و سخنرانی‌های شهید چمران و حاصل مطالعه و بررسی کلیه نوشته‌ها و سخنرانی‌های او در لبنان، اروپا و ایران درباره لبنان است که برحسب تاریخ و زمان رویدادها منسجم و تدوین شده و بدیهی است که در یک دستنوشته یا سخنرانی، تمام این مطالب را نمی‌توان یافت ولی با استفاده از تمام دستنوشته‌ها و سخنرانی‌ها که در فهرست مآخذ آمده است می‌توان تحلیلی از حوادث لبنان براساس زمان اتفاق افتادن آن حوادث گردآوری کرد.

چاپ نخست این اثر در خرداد ۱۳۶۲ در ۳۸۴ صفحه همراه با نقشه و تصویر، توسط بنیاد شهید چمران و با همکاری بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس انجام گرفته است.

کردستان

همزمان با پیروزی انقلاب اسلامی، ماجراهای کردستان آغاز شد تا انقلاب نوپای ما را درگیر مسائل و جنگ‌های داخلی نموده و از درون متلاشی سازند. حوادث کردستان بر این پایه، یکی از بزرگ‌ترین مشکلات داخلی ما بود و بعضی اوقات آنچنان حساس که سرنوشت انقلاب اسلامی ما به آن بستگی داشت و بدون شک «قضیه پاوه» حادثه‌ای بس مهم در تاریخ این تحولات است و شهید چمران با ختم غائله در پاوه، مقامی والا در تاریخ وقایع انقلاب اسلامی پیدا کرد. چمران تصمیم گرفت که وقایع پاوه را تاریخ‌گونه بنگارد و براساس این تصمیم، مدارک و نوشته‌های خود را جمع‌آوری و بخشی از حوادث پاوه را از ابتدای ماجرای کردستان به نگارش آورد ولی جنگ تحمیلی عراق و شهادتش، فرصت پایان بخشیدن آن را نداد و نیمه‌تمام باقی ماند. کتاب از سه گونه دستنوشته و سخنرانی تشکیل شده؛ قسمت اعظم و مهم آن، همان دستنوشته اصلی شهید چمران پیرامون حوادث پاوه است. نوع دوم بخش‌هایی از سخنرانی‌های شهید در زمان‌ها و مکان‌های مختلف پیرامون مسائل کردستان است. نوع سوم، مطالبی است از دستنوشته‌های پراکنده و گوناگون شهید چمران که همگی در پیوند با مسائل کردستان است.

انسان و خدا

یکی از ماندگارترین آثاری که از چمران به جای مانده، یک دوره سخنرانی علمی و عرفانی در کانون توحید در ایام ماه مبارک رمضان سال ۱۳۵۹ است که متن کامل این سخنرانی‌ها در کتابی با عنوان «انسان و خدا» منتشر شده‌است.

موضوع شناخت خدا در عین سادگی می‌تواند بسیار دشوار باشد. اگر انسان از راه صحیح خداشناسی قدم در این وادی گذارد به شناخت یا دریافتی در حد عقب و بینش خود دست خواهد یافت و چنانچه از مسیر طبیعی آن منحرف شود، با مسائلی بس پیچیده و شگفت روبه‌رو خواهد شد. حال تصور کنید جوینده راه نجات، این خداشناسی را از زبان کسی بیابد و بشنود که او به مقام فناء فی‌ا... و شهادت دست یافته است. بدون شک چنین شناختی در مرتبه‌ای بسیار بالا و ارزشمند خواهد بود و شناختی که از این طریق حاصل می‌شود، دوامی بس بیشتر از شناخت‌های ناقص و ناتمام خواهد داشت و همراه با استدلال‌های قوی، بی‌چون و چرا، قابل اثبات و نفوذناپذیر خواهد بود.

رقصی چنین میانه میدانم آرزوست

در اولین روزهای هجوم گسترده و نظامی عراق به کشورمان، دکتر مصطفی چمران و حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای که هر دو نماینده حضرت امام در شورای‌عالی‌دفاع و نماینده مردم در مجلس شورای اسلامی بودند، با نظر و توصیه امام‌خمینی(ره) برای سازمان‌دادن به نیروهای مردمی و نیز مقاومت در برابر حمله‌های گسترده نیروهای عراقی همراه با ۶۰ نفر از رزمندگان باتجربه، وارد اهواز شدند و به سازماندهی و آموزش نیروهای مردمی پرداختند. این اثر، گزارشی زیبا، عارفانه و مختصر از حماسه‌های بزرگی است که فرزندان ایران اسلامی در دفاع از دین و میهن آفریدند. چاپ نخست این اثر سال ۱۳۷۸ در ۷۲ صفحه همراه با نقشه و تصویر توسط بنیاد شهید چمران انجام گرفته است.

علی، زیباترین سروده هستی

«اگر پرستش غیر از خدا مجاز بود، علی را می‌پرستیدم. به خود اجازه نمی‌دهم که برای شناخت علی کلمه‌ای بر زبان برانم و با قدرت عقل، شخصیت او و زندگی پرماجرایش را تجزیه و تحلیل کنم. شناخت علی فقط به قدرت عشق میسر است و فقط عشق اجازه دارد به حریم علی نزدیک شود. من هم فقط به قلب سوخته خود اجازه می‌دهم که از علی سخن بگوید و فقط به حرمت عشق جرأت می‌کنم به علی نزدیک شوم.»

این بخشی از نثر دلکش شهید چمران در کتاب «علی، زیباترین سروده هستی» است. این اثر، دربرگیرنده چند دست نوشته و سه سخنرانی شهید درباره جلوه‌های گوناگون زندگانی علی(ع) است. چمران در این اثر، با نگاهی عاشقانه و نثری زیبا، دردها، شکوه‌ها و نگرانی‌های خود را صمیمانه با مولا علی(ع) در میان نهاده است. این اثر مزین به تصویری از مولای متقیان علی(ع) اثر هنری دکتر چمران در ۱۶سالگی است.

بینش و نیایش

این کتاب مجموعه یک مقاله و متن یک سخنرانی و گزیده‌ای از راز و نیازهای عاشقانه دکتر مصطفی چمران است. ازجمله نیایش‌های خواندنی شهید، آخرین یادداشت مناجاتی اوست که لحظاتی قبل از شهادت در ماشین نوشته است. او در این یادداشت از تک‌تک اعضا و جوارح خود عذرخواهی کرده و حلالیت می‌طلبد و به آنها مژده می‌دهد که تا لحظاتی دیگر به آرامشی ابدی می‌رسند. البته لازم به ذکر است که کتاب دیگری به نام «نیایش‌ها» هم از این شهید والامقام منتشر شده است که تمام نیایش‌های عارفانه چمران را در برمی‌گیرد.

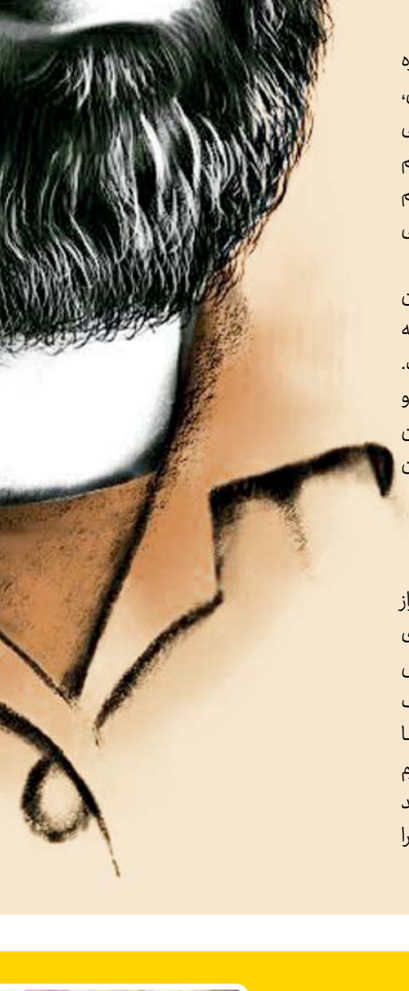

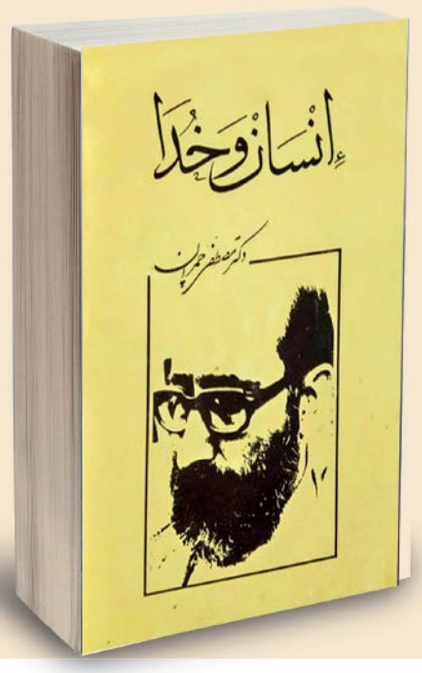

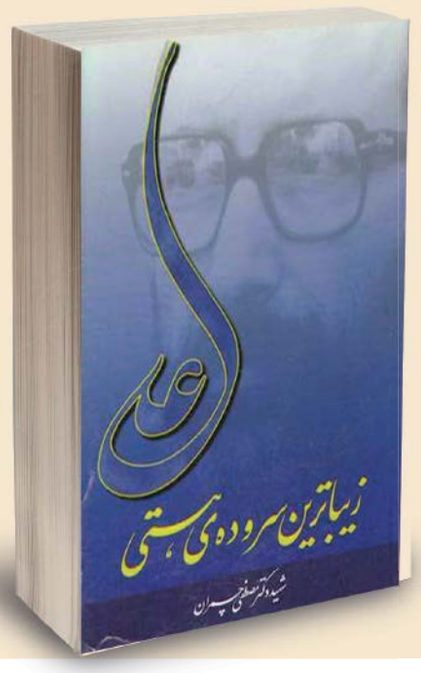

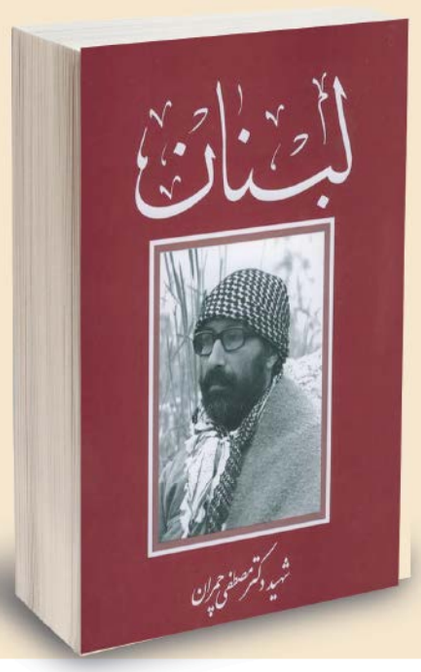

درباره چند تابلوی نقاشی به جا مانده از شهید دکتر مصطفی چمران

سلحشوری عارفانه

آذر مهاجر

ادبیات و هنر

فرض که یک سیاستمدار، یک مبارز انقلابی یا یک دانش‌آموخته دکترای فیزیک اهل نقاشی و عکاسی باشد؛ چه جای حیرت است وقتی مردان بسیاری در ایران و جهان می‌شناسیم که در کنار فعالیت‌های سیاسی، رهبری انقلاب‌ها و احزاب و مبارزات چریکی، دست بر آتش هنر گرفته بوده‌اند و آثاری در قالب شعر و نقاشی و عکس و مجسمه از آنها باقی‌مانده است. از بنیانگذار و رهبر انقلاب اسلامی ایران بگیرید تا شهید مصطفی چمران که در سالگرد شهادتش هستیم. درباره نقاشی‌های به‌جامانده از دکتر مصطفی چمران اما این نکته قابل‌اعتناست که ضمن لطافت‌های شاعرانه و ظرافت‌های هنرمندانه، روح سلحشوری را می‌توان به‌وضوح دید. در تک‌تک آثار دکتر چمران حتی وقتی تک‌درختی به تصویر کشیده شده، مقاومت و پایداری و روحیه سلحشوری با وزش یک تندباد تداعی می‌شود یا همین‌طور وقتی عناصری چون شمع، کبوتر، قلب، دریا یا آسمان را به نمایش می‌گذارد باز رنگ‌ها، ترکیب‌بندی و خطوط یا مضمون کلی اثر از شاعرانگی و زیبایی آن‌سوتر می‌رود و به ساحت حماسه ورود پیدا می‌کند.

مهدی چمران برادر مصطفی چمران در گفت‌وگویی توضیح داده بود دکتر چمران نزد استاد صانعی خوشنویسی را آموخته بود و استاد نقاشی او هم مرحوم ارژنگی، یکی از شاگردان کمال‌الملک بود. مهدی چمران تعریف کرده استاد صانعی در خیابان بوذرجمهری دفتری داشت و عصرها آنجا خط و نقاشی کار می‌کرد و استاد ارژنگی در دارالفنون استاد مهدی و مصطفی بود. مهدی و عباس، نقاشی و خط را خوب آموخته بودند اما هنر مصطفی تمجیدهای بیشتری دریافت می‌کرد.

شهید مصطفی چمران بیش از ۱۲ تابلو نقاشی با موضوعات عرفانی، مذهبی و حماسی ترسیم کرده که شش تابلو را توانست تا زمان حیات خود کامل کند. او عکاسی هم می‌کرد. برادرش مهدی دراین‌باره گفته است: «دکتر چمران عکاس ماهری بود. اسلایدهای زیبا و جالبی از مناظر طبیعی لبنان و ایران گرفته، حدود ۶۰۰ اسلاید. عکس‌های خوبی هم از خرابی‌های لبنان و جنگ آنجا دارد و همین‌طور عکس‌هایی از جنگ ایران و عراق. شهید چمران اغلب دوربینش را همراه داشت. این دوربین مدتی در جبهه‌ها گم‌شده بود اما بعد پیدا شد، یعنی بعد از شهادتش دوباره به دست ما رسید.»

عکس‌هایی که دکتر چمران گرفته همچنان در دسترس نیست اما نقاشی‌های او بارها به نمایش درآمده‌اند. در ادامه چند نمونه از نقاشی‌های دکتر چمران را می‌بینیم که هرکدام روایتی دارند؛ روایتی که از شکل‌گیری اثر شنیده و خوانده‌ایم یا روایتی که اثر در تلاش عرضه و انتقال آن است.

این تابلو به‌نام انفجار نور شناخته می‌شود. روایتی است که تابلوی انفجار نور را شهید چمران برای همسرش، تامسن کنستانس هیمن کشیده و روایتی دیگری وجود دارد که بعد از کشیدن این تابلو، همسر شهید که نام پروانه را برای خودش انتخاب کرده بود، به مصطفی ۲۹ساله گفته بود حتی اگر به درون آتش بروی با تو خواهم آمد.

هرکدام از این روایت‌ها صحت داشته باشد، در این ماجرا تغییری ایجاد نمی‌کند که دکتر چمران وقتی عناصری مانند شمع را که نماد عشق و دلدادگی است، نقاشی می‌کند در موقعیت انفجاری آن را به نماد روشنگری بدل می‌کند و مفهوم آگاهی و پایداری را تجسم می‌بخشد.

یک نقاشی کاملا نمادین؛ انفجار قلب اثری است که دکتر چمران با تکنیک رنگ روغن آن را آفریده و قلبی سرخ را نمایش می‌دهد که منفجرشده چنان‌که یک بمب یا یک ماده منفجر قدرتمند به انفجار می‌رسد. بالای این قلب دوطبقه غبار انفجاری دیده می‌شد که نه دودآلود است و نه خاکستری و چرک. انفجار قلب در نگاه شهید چمران پرخون است و قدرتمند. این انفجار از شوقی بزرگ حکایت دارد که نمی‌ت برآمده از یک عشق معمول و زمینی باشد؛ تردید نیست که این ب چمران به سلحشوری و پایداری و خروش اشاره دارد که برآمده از ع بزرگ و آسمانی است.